

Y Pwyllgor Cyfle Cyfartal

EOC(3)-16-10 : Papur 2

Ymchwiliad i effaith polisi Llywodraeth Cymru ar hygyrchedd gwasanaethau trafniadaeth ar gyfer pobl anabl yng Nghymru—Tystiolaeth gan Bysiau Arriva Cymru

Bysiau Arriva Cymru yn rhan o grŵp o gwmnïau Arriva, sy'n eiddo i Deutsche Bahn, y Wladwriaeth Almaeneg Rheilffyrdd.

Ei weithrediad y Gymraeg yn canolbwyntio ar ei Brif Swyddfa yng Nghyffordd Llandudno gyda depo lleoli yno yn ogystal â depos yn Aberystwyth, Bangor, Caer (Hawarden), Y Rhyl a Wrecsam. Mae rhai o'r depos, megis Bangor wedi rhagorsafodd bach sy'n adrodd iddynt hwy.

Arriva Bysiau Cymru yn gweithredu fflyd o tua dau gant a bysiau hanner gyda gwasanaethau sy'n cynnwys y llain arfordirol Gogledd Cymru, gwasanaethau cymudwyr i mewn i Gaer, gwasanaethau yng nghanolbarth Cymru - Aberystwyth a Dolgellau ac Arriva gwasanaeth pellter hun hir - Traws Cambria - a weithredir yn bennaf gan Arriva ond â gwaith ychwanegol a ddarperir o dan y brand Traws Cambria gan weithredwyr eraill. Ei hun Arriva Traws Cambria gwasanaethau yn rhedeg o Wrecsam yn y gogledd i Aberystwyth a Chaerfyrddin yn y Gorllewin ac i mewn i Gaerdydd.

Bysiau Arriva Cymru wedi parhau i fuddsoddi mewn bysiau llawr isel ansawdd ac, i'r perwyl hwnnw, a gyhoeddwyd ym Mawrth 2010, (ar Dydd Gwyl Ddewi) gyda lansiad dinesig yn Wrecsam, y byddai pob un o'i wasanaethau masnachol yn cael ei gweithredu gan ddefnyddio mynediad llawr isel hawdd bysiau. Bydd y buddsoddiad parhaus yn gweld bysiau gweld yn gynt ac yn rhwydd rhaedru newydd Cyrchu Rhwydd ond hefyd DDA (Deddf Gwahaniaethu ar sail Anabledd) bysiau cydymffurfio mynd i mewn gwasanaeth. I'r perwyl hwnnw, mae'r rhan fwyaf o'r hyn yr ydym yn gweithredu yn hygyrch i gadeiriau olwyn a gyrwyr yn cael eu hyfforddi trwy CCC (Tystysgrif Cymhwysedd Proffesiynol) ym mhob agwedd sy'n ymwneud â eu gwaith, gan gynnwys ymwybyddiaeth o anabledd.

Yn Arriva amserlenni hun, teithiau a ddarperir gan ddefnyddio bysiau llawr isel mynediad hawdd cael eu dangos yn glir, er nad yw hyn bob amser yn cael ei gyfieithu i'r man gwerthu - y safle bws - gan yr awdurdodau lleol, y mae ei swydd mae'n darparu safle bws gwybodaeth amserlen. Yn wir, mewn rhai ardaloedd, gwybodaeth mor wael allan o'r dyddiad y mae'r amserlenni yn bellach yn cyfeirio at realiti!

Ar depos unigol, Rheolwyr Cyffredinol wedi, gyda llwyddiant cyfyngedig, yn ymwneud cymunedau lleol o henoed a darpar gwsmeriaid ag anabledau i ddangos y rhwyddineb mynediad at ein system drafnidiaeth a rhwydwaith ac mae hyn wedi, mewn rhai achosion, wedi arwain at ansawdd perthnasau gyda grwpiau, yn enwedig gyda Bus Users UK sydd wedi cefnogi yn weithredol ac yn hyrwyddo'n ein hymdrechion i wella hygyrchedd i bob sector o'r cyhoedd sy'n teithio. Rhaid i ni bob amser ystyried y gall mam gyda chadeiriau gwthio a nifer o fapiau siopa yn teimlo yn union anabl fel cwsmer posibl mewn cadair olwyn.

Bysiau Arriva Cymru yn cefnogi ac mae'n aelod o gonsortia lleol a grwpiau awdurdod yn seiliedig sy'n cwrdd i ddylanwadu ar ansawdd cludiant cyhoeddus yng Nghymru, megis Taith, TraCC, Cyngor Bwrdeistref Sirol Conwy, Cyngor Sir Ceredigion yn ogystal â'r Uned Trafnidiaeth Integredig o Lywodraeth Cynulliad Cymru ei hun. Mae'n gweithio o fewn y grwpiau hyn gyda darparwyr cludiant eraill, fel Trenau Arriva Cymru (cwmni cwbl ar wahân) i geisio sicrhau bod y bysiau, yn enwedig ar lwybrau amledd isel) yn cyfarfod amserau trenau mewn gorsafoedd lleol.

Yr her fwyaf i fy Cwmni wrth ddarparu trafndiaeth gyhoeddus i bob sector o'r gymuned yn y cynnydd mewn tagfeydd ochr yn ochr â dim twf cyffredinol yn blaenoriaeth i fysiau hyd yn oed mewn ardaloedd lle gallai mesurau blaenoriaeth bws yn cael ei rhoi yn eu lle yn gost gyfalaf fawr i'r awdurdod. Mae hyn yn cael effaith ormodol ar ddibynadwyedd ac yn wyneb y broblem o orfod bodloni y Comisiynydd Traffig ar ddibynadwyedd ac y cyfyngiadau y pwrs cyhoeddus a phreifat, lefelau gwasanaeth yn anochel yn cael eu lleihau yn aml pan ag ychydig o wariant cyfalaf y gellid eu cynnal. Enghraifft dda o hyn yw yn y Rhyl yng Ngogledd Cymru lle y rhan o'r ffordd rhwng Blue Bridge a gogwydd y Bont ym Mae Cinmel yn ddigon eang i gymryd lôn fysiau yn y cyfeiriad perthnasol - tuag at y Rhyl rhwng Pont gogwydd a goleuadau traffig Asda a o'r Rhyl rhwng Blue Bridge a signalau traffig yr un fath. Mae'r adran hon o'r ffordd yn llai na milltir o hyd, ond byddai'n hwyluso cynnydd yn amllder ar hyd y llwybr o bob 12 munud i bob 10 munud heb unrhyw gost cyfalaf i'r gweithredydd.

Wrth gwrs, yr hyn a allai fod yn yr her fwyaf sy'n wynebu unrhyw weithredwr trafndiaeth gyhoeddus, nid dim ond Bysiau Arriva Cymru, fydd yn y Cynhwysfawr o Wariant canlyniad Adolygiad ar ddod i Gymru. Bydd toriad yn y Gwasanaeth Bws Grant Gweithredwyr (grant gweithredwyr gwasanaethau bysiau) o 20% o fis Ebrill 2011 effaith ar wasanaethau yng Nghymru mewn dwy ffordd. Bydd y rhai gwasanaethau sy'n gweithredu ar hyn o bryd ar y cyrion, ond nid ydynt yn cyfrannu at elw y cwmni, yn anochel, yn cael eu dadgofrestru. Bydd prisiau godi i fwy na chwyddiant ar wasanaethau eraill i dalu am gost uwchben uwch y bws a'r cynnydd yng nghost tanwydd. Bydd Awdurdodau Lleol hefyd yn cael eu hunain yn cyfyngu ymhellach ac ni fydd yn cael y Atodol Trafnidiaeth Lleol Grant (LTSG) arian i roi rhagor o deithiau a gwasanaethau allan i dendr cyhoeddus. Mewn rhai ardaloedd yng nghanolbarth Cymru, bydd depos gyfan yn agos lle y maent ar hyn o bryd ychydig uwchben y ffin a bydd hyn yn cynorthwyo yn y cynnydd mewn diweithdra a fydd yn cael y sgil-gynnyrch y toriadau mewn gwasanaethau.

Lle bo mwy nag un gwasanaeth yn cael ei ddarparu gan fwy nag un gweithredydd ar hyd llwybr, ni all gweithredwyr collude i ddarparu hyd yn oed headways, ac ni allant caniatáu i gwsmeriaid ddychwelyd ar fysiau ei gilydd gyda tocynnau dychwelyd oni bai fod yr Awdurdod Lleol broceriaid Partneriaeth Ansawdd. Mae hyn, yn y rhan fwyaf o achosion, yn sicrhau'r canlyniad ond yn hirwyntog ac mae'n cymryd amser i'w cyflawni. Mae cael gwared ar preclusion hwn, lle gall gweithredwyr brofi hyn y maent yn ei wneud yw er lles cyffredinol y cwsmeriaid o ddau weithredwyr byddai cyflymu'r gwaith o gyflawni gwasanaethau ar y cyd wir pawb elwa hynny.

Un maes y mae Llywodraeth Cynulliad Cymru y gallai sgōr ar bob lefel, yn enwedig mewn blwyddyn gyda effeithiol o Etholiad Cyffredinol yw disodli'r grant gweithredwyr gwasanaethau bysiau ar gyfer y prif weithredwyr gwasanaethau bysiau yng Nghymru ag awdurdodiad i ddefnyddio diesel amaethyddol (tebyg i trenau sy'n talu dim tanwydd treth o gwbl). Y prif weithredwyr bysiau (nid hyfforddwyr yn derbyn grant gweithredwyr gwasanaethau bysiau) fyddai wedi ysgrifennu awdurdodiad i redeg ar y di-dreth disel amaethyddol a byddai'n rhaid i chi dalu treth ar y teithiau hurio preifat nad ydynt yn gymwys ar gyfer grant gweithredwyr gwasanaethau bysiau. Byddai gwasanaethau bysiau lleol a gwasanaethau rheilffordd newydd yn gweithredu ar sero treth. Mae hyn yn dic pob un o'r blychau! Mae'n eco-gyfeillgar; byddai'n annog gweithredwyr i ddarparu gwasanaethau masnachol ar adegau pan fo, o dan amgylchiadau arferol, byddai'r awdurdod lleol fel arfer yn dalu'r bil ar gyfer gwasanaeth tendro, ee gyda'r nos ac ar ddydd Sul; mae'n rhoi mwy o gynhwysiant cymdeithasol, ac, yn anad dim, yn dangos i Gymru fod yn genedl feddwl ymlaen nad oes angen i copi Llywodraeth San Steffan. Mae'r rhan fwyaf o'r grant gweithredwyr gwasanaethau bysiau a dalwyd allan gan Gymru i weithredwyr byddai'n diflannu a rhai gweithredwyr sy'n gymwys i gymryd rhan yn talu'r dreth LICC ar weithio hurio preifat a theithiau Taith.

Mae Llywodraeth Cynulliad Cymru cynlluniau a chynigion wedi canolbwyntio sylw darparwyr trafniadaeth a defnyddwyr ar y gellir ei gyflawni. Mae fy cwmni eisoes yn darparu gwasanaeth llawn mynediad hawdd i'w cwsmeriaid ond byddai yn fwy na bodlon gyda'r gallu cyfreithiol i allu trafod trwy docynnau gyda chwmmiau trenau a gynigion arbennig ar gyfer gwyliau haf yn ardal Gogledd Cymru dylai'r gyfraith yng Nghymru yn newid i caniatáu gydgyllwynio gweithredwr er budd yr holl fysiau a defnyddwyr trafniadaeth gyhoeddus eraill. O ystyried mwy o sicrwydd ynghylch ariannu'r tocynnau teithio rhad, grant gweithredwyr gwasanaethau bysiau a LTSG, byddai fy Cwmni yn fwy hamddenol am ymrwymo gwariant cyfalaf i sicrhau bod ei ardal yng Nghymru yn cael ei ddarparu gyda'r radd flaenaf cludiant cyhoeddus gyda mynediad hwylus modern, bysiau llawr isel.

Michael Morton, BSc, FCILT, FCIM, M.Inst.TA
Rheolwr Gyfarwyddwr, Bysiau Arriva Cymru